

Quyền tự do ngôn luận là một trong những quyền cơ bản của con người ghi nhận trong Tuyên ngôn quốc tế nhân quyền năm 1948 và Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị năm 1966.

Điều 19, Tuyên ngôn quốc tế nhân quyền (UDHR) năm 1948 nêu rõ: "Mọi người có quyền tự do ngôn luận và bày tỏ ý kiến; không ai bị bắt buộc phải tiết lộ bí mật cá nhân mà không bị can thiệp công nghệ tự do tìm kiếm, tiếp nhận và truyền bá các ý tưởng và thông tin bằng bất kỳ phương tiện truyền thông nào và không có giới hạn về biên giới".

Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị (ICCPR) năm 1966 cũng quy định: "Mọi người có quyền tự do ngôn luận. Quyền này bao gồm tự do tìm kiếm, tiếp nhận và truyền tải thông tin, ý kiến, không phân biệt lợi ích, hình thức tuyên truyền công khai, công khai, in, học di hình thức nghệ thuật, thông qua bất kỳ phương tiện thông tin đại chúng nào tùy theo sự lựa chọn của họ".

Tự do ngôn luận và những hành vi liên quan trên không gian mạng

Thời gian qua, cùng với sự phát triển của công nghệ thông tin, hình thức thể hiện của tự do ngôn luận có sự biến đổi. Internet, mạng xã hội trở thành công cụ phổ biến mà cá nhân, tổ chức bày tỏ quan điểm, ý kiến, truyền bá thông tin, thể hiện quyền tự do ngôn luận. Sự lan tỏa và những tác động trở nên mạnh mẽ và nhanh chóng, tạo sự chú ý, quan tâm theo dõi của công chúng, nhất là những người có ảnh hưởng trong xã hội.

Chỉ cần sử dụng phương tiện internet (in thời thông minh, laptop) có kết nối Internet, cá nhân có quyền tự do truyền tải thông tin, ý kiến của mình nơi đâu, bất cứ lúc nào. Tình trạng các hội, nhóm tiêu cực xuất hiện trên không gian mạng có xu hướng ngày càng gia tăng gây tác động tiêu cực về mặt xã hội nói chung và việc giữ gìn an ninh, trật tự xã hội nói chung.

Thực tế này đang đòi hỏi các cơ quan chức năng cần sớm có các biện pháp ngăn chặn hiệu quả công nghệ tự do ra yêu cầu mọi người dân khi tham gia mạng xã hội phải hết sức thận trọng không trở thành nạn nhân của "thông tin giả".

Thông qua các hội, nhóm tiêu cực, người dùng có thể tự do bày tỏ ý kiến, quan điểm, ngạt thở hay lan truyền bất cứ thông tin gì thông qua tài khoản cá nhân của mình. Điều này mang lại những nguy cơ khi quyền này bị lạm dụng, nhất là khi những người ngạt thở thông tin trên không gian mạng có quan điểm sai trái, thái độ oán hận, nhận thức pháp luật chưa đầy đủ, dẫn đến các thủ tục chèn ép, lôi kéo, kích động học vì lợi ích cá nhân, một số trường hợp đã ngạt thở thông tin sai lệch, xâm phạm quyền và lợi ích hợp pháp của các tổ chức, cá nhân.

Trong hình thức các trường hợp: Nguyễn Phúc Trung Bo, Đoàn Kiên Giang, Nguyễn Thanh Nhã, Lê Thị Thu Hằng, Trần Châu Huỳnh Danh (trú tại Long An), Nguyễn Phương Hằng, Lê Anh Dũng (trú tại TP Hồ Chí Minh), Lê Chí Thành (trú tại Bình Thuận), Nguyễn Huy (trú tại Qung Tr)... Những trường hợp trên đều bị truy cứu theo Điều 331, BLHS 2015 về tội "Lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân", cụ thể là lạm dụng quyền tự do ngôn luận trên mạng xã hội.

Sự lợi dụng các quyền tự do ngôn luận trên không gian mạng đã và đang tiềm ẩn nhiều nguy cơ mất an toàn cho công nghệ. Theo dữ liệu thống kê từ We are Social, tính đến tháng 1/2022, Việt Nam có 76,95 triệu người dùng mạng xã hội, tăng 78,1% so với dân số. Từ năm 2021 đến 2022, số người dùng mạng xã hội Việt Nam đã tăng 5 triệu người (6,9%). Việc phổ biến rộng rãi cùng với môi trường internet thị trường nóng và tác động trên các nền tảng xã hội, những gì người sử dụng thu nhận có tác động không nhỏ đến việc hình thành tư tưởng và phát triển nhân cách, đạo đức, lối sống, nhất là nhóm giới trẻ và thanh niên - lứa tuổi dễ bị theo những luồng tư tưởng tiêu cực, dâm ô và kích động tâm lý.

Tự do ngôn luận trên không gian mạng phải tuân thủ pháp luật

Theo quy định tại Điều 19, Công ước ICCPR năm 1966: "Việc thể hiện quyền tự do ngôn luận có thể bị hạn chế"

mt s hn ch nht nh và nhng hn ch này cn c quy nh bi pháp lut, nhm tôn trng các quy n hoc uy tín ca ngi khác; bo v an ninh quc gia hoc trt t, an toàn xã hi, sc khe hoc o c ca xã hi". Nh vy, theo quy nh ca pháp lut quc t, quy n t do ngôn lun không phi là tuyt i.

Vi s phát trin nhanh chóng ca công ngh, mng xã hi xuyên quc gia nh Facebook, Twitter, Youtube... ã to ra nhng c hi, kh nng tip xúc, giao lu vn hóa, hiu bit ln nhau gia các dân tc trên th gii. Nhng cha bao gi môi trng o li nhieu tác ng tiêu cc nh hin nay. Tình trng li dng t do ngôn lun phát tán tin gi, tin sai s tht, các ni dung phn cm, thiu tính giáo dc, kích ng bo lc trên không gian mng ang din bin rt phc tp.

Nhn thc rõ nhng nguy c li dng t do ngôn lun trên không gian mng e da i vi an ninh quc gia, nhieu nc trên th gii cng ã trin khai các bin pháp nhm kim soát tt hn nhng thông tin c phép ng ti trên mng xã hi và hn ch ti a s lan tràn, phát tán nhng thông tin gi mo và c hi. Ti M, gi hn ca t do ngôn lun c th hin ch yu qua án l ca các tòa án, c bit là Tòa án Ti cao Hoa K, cho phép chính quy n ngn chn và trng pht các phát ngôn có tính cht khiêu dâm, tc tu, ph báng, xúc phm và gây hn mà không b xem là vi hin.

Pháp, pháp lut v t do ngôn lun a ra các gi hn, ch tài nghiêm khc trng tr hành vi lm dng quy n t do ngôn lun làm nh hng ti quy n, li ích hp pháp ca ngi khác, bao gm vic bo v nhân phm con ngi, chng li vic vu khng, bôi nh; chng phân bit chng tc, tôn giáo; chng kích ng bo lc, gây hn thù (Lut T do báo chí, nm 1881); chng li vic xâm phm i t (B lut Dân s); cm xut bn mt s tài liu liên quan n an ninh quc gia (Lut Hình s)... Vic bày t quan im cá nhân trên mng Internet cng chu s iu chnh ca Lut T do báo chí.

Ngoài ra, nhieu nc châu Âu khác cng a ra các quy nh vi hình pht c th trong vn này nhm chng li mi hình thc tuyen truyn kích ng, tin hành x lý hình s i vi nhng phát ngôn thù ghét và kích ng. Italia, Tây Ban Nha, Th Nh K cng hình s hóa các hành vi ph báng, xúc phm danh d ca tng thng hay các thành viên hoàng gia. Bên cnh ó, trong n lc chung nhm ngn chn tình trng li dng t do ngôn lun phát ngôn thù ch, tiêu cc trên Internet, Liên minh châu Âu (EU) ã ban hành B Quy tc ng x trên Internet vi s cam kt hành ng ca bn doanh nghip mng ln nht th gii bao gm Facebook, Twitter, Youtube và Microsoft.

Nhng ng thái này nhm bo m quy n t do ngôn lun úng ngha ca ngi dân và to c s xây dng mt xã hi thc s dân ch, vn minh. Rõ ràng, trong bt c ch chính tr nào cng không th có t do ngôn lun tuyt i, các quc gia u có quy nh x lý hành vi li dng t do ngôn lun; cao t do ngôn lun phi vì li ích chung, không phi là s tuyt i hóa t do cá nhân, không th li dng t do ngôn lun vit, nói, xuyên tc vi ý xu, bt chp luân lý và lut pháp.

ng và Nhà nc ta luôn tôn trng và bo m các quy n con ngi, trong ó có quy n t do ngôn lun ca công dân. T do ngôn lun c xem là quy n hin nh ngay trong bn Hin pháp u tiên ca nc Vit Nam Dân ch Cng hòa nm 1946: "Công dân Vit Nam có quy n: t do ngôn lun, t do xut bn, t do t chc và hi hp, t do tín ngng, t do c trú, i li trong nc và ra nc ngoài" (iu 10).

Hin pháp nm 2013 tip tc khng nh: "Công dân có quy n t do ngôn lun, t do báo chí, tip cn thông tin, hi hp, lp hi, biu tinh. Vic thc hin các quy n này do pháp lut quy nh" (iu 25). Khung pháp lý ca nc ta v quy n t do ngôn lun c bn y , ng b, tng thích vi lut pháp quc t v quy n con ngi.

Nhn thc rõ tm quan trng, li ích cng nh nhng him ha t mt trái ca Internet và mng xã hi, ng và Nhà nc ta ã có nhng ch trng, chính sách phù hp nhm phát trin Internet và mng xã hi; ng thi bo v an ninh mng và phòng, chng li dng Internet, mng xã hi xuyên tc, chng phá chính quy n, xâm hi quy n và li ích hp pháp ca công dân.

áng chú ý là Ch th s 28-CT/TW, ngày 16/9/2013 ca Ban Bí th khóa XI v "Tng cng công tác bo

m an toàn thông tin mng"; Ngh nh s 72/2013/N-CP, ngày 15/7/2013 ca Chính ph v "Qun lý, cung cp, s dng dch v Internet và thông tin trên mng"; Ch th s 15/CT-TTg, ngày 17/6/2014 ca Th tng Chính ph v "Tng cng công tác bo m an ninh và an toàn thông tin mng trong tình hình mi".

Thực hin Ngh quy t s 35-NQ/TW ngày 22/1/2018 ca B Chính tr v "Tng cng bo v nn tng t tng ca ng, u tranh phn bác các quan im sai trái, thù ch trong tình hình mi", Ban Tuyên giáo Trung ng tng cng ch o công tác u tranh phòng, chng hot ng li dng Internet chng phá ng, Nhà nc. Các c quan chc nng ca B Công an, B Quc phòng ch ng trin khai các bin pháp nghip v, phát hin, u tranh, ngn chn, x lý các i tng li dng Internet vi phm pháp lut. Cùng vi ó là vic thành lp B T lnh Tác chin không gian mng (B Quc phòng) theo Quy t nh s 1198/Q-TTg ngày 15/8/2017 ca Th tng Chính ph.

Lut Báo chí nm 2016, Lut Tip cn thông tin nm 2016 và Lut An ninh mng nm 2018 u quy nh rõ nhng hành vi b nghiêm cm nh ng ti, phát tán thông tin sai lch, xuyên tc, ph báng chính quy; ba t, gây hoang mang trong nhân dân; xuyên tc lch s, ph nhn thành tu cách mng; xúc phm dân tc, anh hùng dân tc; thông tin sai s tht, vu khng, xúc phm uy tín ca c quan, t chc, danh d, nhân phm ca cá nhân...

Bên cnh các quy nh ca pháp lut, các bin pháp qun lý không gian mng t c quan có thm quy n thì vai trò ca d lun xã hi trong vic nh hng và iu chnh hành vi o c ca con ngi thông qua c ch giám sát cng ht sc cn thit.

y mnh giáo dc, tuyên truyn nhm nâng cao trách nhim ca ngi s dng mng Internet. Nâng cao nhn thc và nng lc t sàng lc thông tin ca ngi dân và cng ng, hình thành thói quen hành x tích cc trên môi trng mng. ây là gii pháp có ý ngha then cht và lâu dài mi ngi dân tr thành b lc thông tin hiu qu cho chính mình và cng ng.

C quan chc nng cn thng xuyên theo dõi, kho sát, ánh giá, kp thi iu chnh, b sung, hoàn thih thng pháp lut, c ch, chính sách giúp qun lý hiu qu, va phù hp vi các quy tc iu chnh hành vi vn hóa trong sinh hot xã hi và cng ng, va theo kp s phát trin ca không gian mng...

Theo "Trang thông tin in t CATP à Nng"